

FACTSHEET PLEEGZORG 2014

Deze factsheet heeft betrekking op 2014. Pleegzorg is een vorm van jeugdzorg die in 2014 nog onder de Wet op de jeugdzorg viel. Met ingang van 2015 valt pleegzorg, net als de overige vormen van zorg voor jeugd, onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten.

Als de veiligheid van een jeugdige thuis in het geding is en/of hulp in de thuissituatie niet afdoende is (geweest), wordt tot uithuisplaatsing besloten. Pleegzorg is de eerste keus bij uithuisplaatsing, aangezien deze vorm van opvang in gezinsverband het dichtst bij de natuurlijke situatie staat. Pleegouders worden in eerste instantie binnen de familie of in het sociale netwerk gezocht. Pleegzorg kent verschillende vormen, voor korte en langere tijd, bij crisisopvang en in deeltijd, waardoor maatwerk geboden kan worden bij de hulp aan jeugdigen en hun ouders.

Er zijn in Nederland 28 (regionale) jeugdzorgorganisaties die pleegzorg aanbieden. Deze werken landelijk samen onder de noemer 'Pleegzorg Nederland' voor de voorlichting en werving. Pleegzorg Nederland is onderdeel van de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland. Deze factsheet is samengesteld op basis van de cijfers die zijn aangeleverd door alle (regionale) pleegzorgorganisaties.

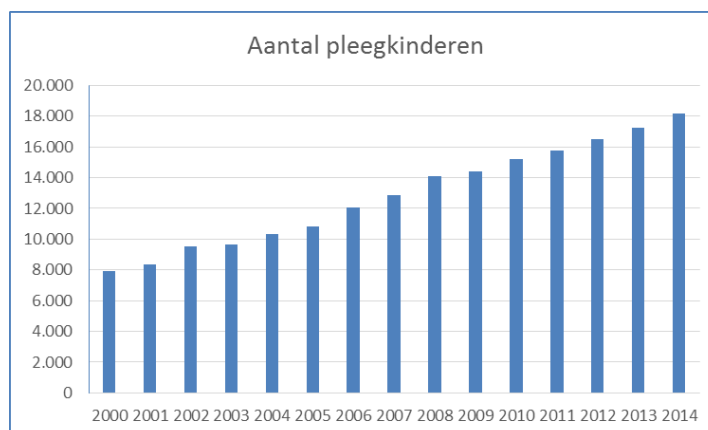
In Nederland worden veel jeugdigen door familieleden of bekenden opgevoed wanneer dat door omstandigheden thuis niet mogelijk is. Wanneer bij deze informele zorg geen jeugdzorg- of pleegzorgorganisatie betrokken is, heet dit formeel geen pleegzorg. Deze informele zorg valt buiten het bestek van deze factsheet.

DEZE FACTSHEET BESTAAT UIT DRIE ONDERDELEN:

- A. Cijfers & trends in 2014
- B. Het verhaal achter de cijfers
- C. Terminologie

A. CIJFERS & TRENDS IN 2014

In 2014 hebben 21.880 jeugdigen voor korte of langere tijd gebruik gemaakt van pleegzorg. Dit betreft het aantal unieke pleegkinderen. Op 1 januari 2014 woonden in Nederland 17.830 jeugdigen bij pleegouders. In 2014 zijn 9.608 nieuwe plaatsingen gerealiseerd en zijn er 9.114 plaatsingen beëindigd. Op 31 december verbleven 18.175 jeugdigen bij pleegouders.

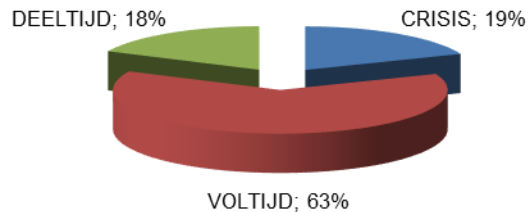
GRAFIEK 1: TOTAAL AANTAL PLEEGKINDEREN OP PEILDATUM 1 JANUARI: 2000 – 2014

Het aantal nieuwe plaatsingen is met 118 toegenomen ten opzichte van 2013. Het aantal beëindigde plaatsingen is nagenoeg gelijk gebleven (8 meer dan in 2013). De instroom in pleegzorg is groter dan de uitstroom. Zoals uit grafiek 1 blijkt, blijft het aantal jeugdigen in pleegzorg groeien.

PLEEGZORG VARIANTEN

40% van de pleegkinderen vond in 2014 onderdak bij bekenden, de zogenaamde formele netwerkpleegzorg. Dit kunnen grootouders, tantes en ooms zijn, maar ook onderwijzers of burens. Er is hier sprake van een hulpvraag en begeleiding van de pleegouders. Het betreft kinderen met complexe problematiek of gezinnen waarbij sprake is van complexe systeemproblematiek. Van de lopende plaatsingen woont 42% van de pleegkinderen bij bekenden. Dit percentage is al een aantal jaar stabiel. De netwerkpleegzorg is meegegroeid met de totale toename van de pleegzorgplaatsingen.

19% van de nieuwe pleegzorgplaatsingen in 2014 betreft crisisopvang en 63% van de plaatsingen voltijdpleegzorg. 18% van de plaatsingen betreft deeltijdpleegzorg, meestal in weekenden en/of vakanties. Het aandeel deeltijdpleegzorg is in vergelijking met 2013 met 2% toegenomen (van 16% naar 18%). Met de inzet van deeltijdpleegzorg ter ontlasting van ouders kunnen uithuisplaatsingen worden voorkomen.

GRAFIEK 2: NIEUWE PLEEGZORGPLAATSINGEN DIE IN 2014 ZIJN GEREALISEERD, NAAR SOORT OPVANG

DUUR VAN VERBLIJF

Een deel van jeugdigen maakt voor korte tijd gebruik van pleegzorg bij crisisopvang of bij de hulpverleningsvariant. In deze variant wordt onderzocht of het pleegkind weer bij de eigen ouder(s) kan wonen en gericht toegewerkt naar een terugplaatsing bij het oorspronkelijke gezin. Jeugdigen in de opvoedingsvariant wonen voor lange tijd bij pleegouders. In deze variant is het doel om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren en is het de bedoeling dat het pleegkind tot volwassenheid opgroeit bij pleegouders. Op 31 december 2014 woonde 67% van de jeugdigen langer dan een jaar bij pleegouders, waarvan 50% langer dan 2 jaar. In die situaties waar een uithuisplaatsing en plaatsing bij pleegouders noodzakelijk is, betreft het een (zeer) kwetsbare groep jeugdigen. Er is sprake van ernstige problematiek, zoals hechtingsproblemen, gedragsstoornissen en trauma's. Dat leidt tot meer langdurig verblijf in pleegzorg.

TABEL 1: VERBLIJFSDUUR VAN ALLE PLEEGKINDEREN OP 31 DECEMBER 2014

Korter dan 4 weken	6%
1 - 3 maanden	6%
3 - 6 maanden	8%
6 - 12 maanden	13%
1 - 2 jaar	17%
Langer dan 2 jaar	50%

Leeftijden

33% van de jeugdigen die in 2014 in een pleeggezin is geplaatst, is 12 jaar of ouder. 31% van de geplaatste jeugdigen is vier jaar of jonger en 36% van de jeugdigen heeft de basisschooleeftijd. Pleegzorg laat daarmee zien dat het een vorm van jeugdhulp is die voor jeugdigen van alle leeftijden een goed alternatief is bij een uithuisplaatsing. In 2014 zijn evenveel meisjes als jongens bij pleegouders geplaatst.

TABEL 2: LEEFTIJD VAN JEUGDIGEN DIE IN 2014 BIJ PLEEGOUDERS GEPLAATST ZIJN

0 - 4 jaar	31%
5 - 11 jaar	36%
12 -14 jaar	16%
15 jaar en ouder	16%
18 jaar	1%

In de crisisopvang is 49% van de kinderen vier jaar of jonger. Dit past in de pedagogische visie en in het beleid, dat in diverse regio's formeel in een convenant is vastgelegd, dat kinderen onder de 12 jaar bij een

uithuisplaatsing niet in een groep worden geplaatst, maar altijd in gezinsverband worden opgevangen. Bij de deeltijdpleegzorg (weekend- en vakantieopvang) heeft ruim de helft van de jeugdigen de basisschoolleeftijd.

Vrijwillig of jeugdbescherming

Bij 66% van de jeugdigen die bij pleegouders wonen is er sprake van een jeugdbeschermingsmaatregel: voor 37% van de pleegkinderen is dat een Onder Toezicht Stelling (OTS) en voor 29% van de pleegkinderen ligt de voogdij bij Bureau Jeugdzorg. 27% van de pleegkinderen verblijft bij pleegouders in het kader van vrijwillige hulpverlening, dat wil zeggen zonder jeugdbeschermingsmaatregel. Bij 7% van de pleegkinderen is er sprake van pleegoudervoogdij. Eén of beide pleegouder(s) hebben dan de voogdij over hun pleegkind, met behoud van een pleegcontract, een pleegvergoeding en begeleiding.

Beëindiging

In 2014 zijn 9.114 plaatsingen beëindigd. Het overgrote deel van de beëindigde plaatsingen, namelijk 71%, is in overeenstemming tussen cliënt, Bureau Jeugdzorg en de pleegzorgorganisatie afgerond omdat bijvoorbeeld de doelen van de zorg uit het hulpverleningsplan zijn gerealiseerd. In een klein deel van de gevallen is de zorg eenzijdig beëindigd: 4% door de cliënt en 3% door de hulpverlener. Tot slot is de zorg in 3% van de gevallen door externe omstandigheden of door overmacht beëindigd. Van 19% van de beëindigde plaatsingen is de reden onbekend of niet van toepassing.

Benutting pleegzorg

Op 1 januari 2014 stonden 201 jeugdigen op de wachtlijst voor pleegzorg. Op 31 december 2014 wachtten 174 jeugdigen langer dan negen weken op een (definitieve) plaatsing bij pleegouders. De wachtlijst voor pleegzorg is 13% afgenomen. 30% van de jeugdigen op de wachtlijst is 12 jaar of ouder en 20% van de kinderen op de wachtlijst is onder de 5 jaar. Ruim een derde van de jeugdigen wacht op deeltijdpleegzorg. De pleegzorgcapaciteit is in 2014 toegenomen met 327 plaatsen tot 16.567. Het bezettingspercentage van de landelijke pleegzorgcapaciteit lag gedurende het hele jaar op 102%. Dit betekent dat meer pleegkinderen geholpen zijn dan dat er budget beschikbaar is.

Pleegouderbestand

In totaal zetten 16.223 pleeggezinnen zich in voor de opvang van 21.880 pleegkinderen per jaar. In 2014 zijn 3.084 nieuwe pleegouders geaccepteerd. Op 31 december 2014 waren 2.073 pleegouders beschikbaar voor een (bij)plaatsing van een pleegkind. In 2014 zijn 2.823 pleegouders gestopt: 1.664 netwerkpleegouders en 1.159 bestandspleegouders.

	PLEEGOUDERS		Nieuwe plaatsingen
	Belangstellenden die informatiepakket hebben aangevraagd	Geaccepteerde (nieuwe) pleegouders	
2004	4.702	1.646	5.638
2005	4.742	2.225	6.736
2006	7.836	2.952	7.447
2007	6.301	3.142	7.738
2008	7.626	3.022	8.122
2009	7.689	2.941	8.947
2010	5.470	2.991	8.944
2011	16.203	2.853	9.423
2012	10.938	3.066	9.766
2013	10.785	3.325	9.490
2014	9.852	3.084	9.608

TABEL 3: PLEEGZORGCIJFERS 2004 –2014: AANMELDINGEN VAN PLEEGOUDERS EN PLAATSTINGEN VAN PLEEGKINDEREN

B. HET VERHAAL ACHTER DE CIJFERS

Het aantal nieuwe plaatsingen bij pleegouders is toegenomen en het totaal aantal kinderen dat gebruikmaakt van pleegzorg zijn beide licht gestegen met 1%. Het aantal nieuwe plaatsingen ligt hoger dan het aantal beëindigde plaatsingen, d.w.z. de instroom is groter dan de uitstroom.

Campagne 'Ontdek de pleegouder in jezelf'

Door de jaren heen fluctueert het aantal mensen dat informatie over pleegzorg aanvraagt. In 2011 is de campagne 'Ontdek de pleegouder in jezelf' onder verantwoordelijkheid van het ministerie van VWS van start

gegaan. Bij de start van deze campagne in 2011 was het effect op het aantal aangevraagde informatiepakketten enorm. In 2014 is het aantal aangevraagde informatiepakketten 10% afgenomen in vergelijking met het jaar ervoor. Voor een nieuwe wervingsimpuls is er behoefte aan een nieuwe campagne. In 2014 zijn 3.084 nieuwe pleeggezinnen geaccepteerd. Dat is 7% minder dan in 2013. De keuze voor het pleegouderschap is geen impulsbeslissing en het traject van voorbereiding en screening duurt gemiddeld tussen de zes en negen maanden.

Vraag & aanbod

'Vraag' en 'aanbod' sluiten kwalitatief niet goed op elkaar aan. In het bijzonder voor intensievere vormen van pleegzorg voor jeugdigen met ernstige emotionele-, hechtings- en/of gedragsproblemen blijft het moeilijk om geschikte pleeggezinnen te vinden. Ook voor broertjes en zusjes die bij voorkeur samen in één pleeggezin geplaatst moeten worden, zijn onvoldoende pleegouders beschikbaar. Voor een succesvolle plaatsing is een zorgvuldige matching tussen pleegkind en pleegouders belangrijk.

Door inkrimping van de residentiële jeugdzorg (het sluiten van groepen) worden meer jeugdigen met zwaardere problematiek voor pleegzorg aangemeld. Om de draagkracht van pleegouders te vergroten zijn goede begeleiding en het versterken van de opvoedvaardigheden van pleegouders belangrijk. Echter voor een aantal kinderen is plaatsing bij pleegouders niet haalbaar of gewenst i.v.m. zeer complexe problemen. Voor deze doelgroep wordt gekeken of zij in een kleinschalige gezinsomgeving kunnen worden geplaatst met professionele opvoeders, bijvoorbeeld een gezinshuis.

Minder doorplaatsingen

Bij de zogenaamde hulpverleningsvariant, de kortdurende pleegzorg, is het streven om jeugdigen zo min mogelijk door te plaatsen van het ene naar een volgend pleeggezin. Uit (wetenschappelijk) onderzoek is bekend dat iedere doorplaatsing een risico vormt voor de ontwikkeling van de jeugdige. Steeds vaker worden ook bij een acute uithuisplaatsing pleegouders gezocht die beschikbaar zijn voor een plaatsing waarbij het perspectief en de verblijfsduur bij de start onduidelijk zijn. Als eerste wordt onderzocht of de jeugdige weer terug naar huis kan en wordt daar gericht naar toe gewerkt. Is dat niet mogelijk, dan is het verzoek aan dezelfde pleegouders of zij de jeugdige voor lange tijd in hun gezin willen opnemen. Voor de ontwikkelingsmogelijkheden van jeugdigen is dit de meest gewenste oplossing. Het vraagt echter wel een bijzondere inzet van pleegouders. Door deze ontwikkeling neemt het aantal doorplaatsingen binnen de pleegzorg af.

C. TERMINOLOGIE

In de landelijk geformuleerde visie op pleegzorg zijn twee pleegzorgvarianten benoemd: *de hulpverleningsvariant* en de *opvoedingsvariant*. De achterliggende gedachte is dat alle betrokkenen in de pleegzorg, het pleegkind, diens ouders en pleegouders, snel duidelijkheid krijgen over de termijn en het doel van de plaatsing.

Bij de *hulpverleningsvariant* is het doel om de oorspronkelijke opvoedingssituatie te herstellen. Binnen een vooraf gestelde termijn van een half jaar (voor kinderen onder de 4 jaar) tot een jaar (voor kinderen boven de 4 jaar) wordt intensief met de ouders van het pleegkind samengewerkt. Als blijkt dat er geen mogelijkheden zijn om de jeugdige terug bij diens ouders te plaatsen, wordt de hulpverleningsvariant omgezet naar de opvoedingsvariant binnen pleegzorg (in hetzelfde of in een ander pleeggezin) of wordt doorgeplaatst naar een andere vorm van jeugdzorg. De hulpverleningsvariant kan ook starten vanuit crisisopvang wanneer de situatie zo ernstig is dat een jeugdige acuut uit huis moet worden geplaatst.

In de *opvoedingsvariant* wordt een pleegkind voor langere tijd door pleegouders opgevoed. Het doel van de plaatsing is om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren. Contact met de ouders blijft, waar mogelijk, bestaan. Daarbij bestaat de mogelijkheid dat pleegouders de voogdij krijgen, met behoud van pleegcontract, pleegvergoeding en begeleiding.

Tot slot is er de *deeltijdpleegzorg*. Die omvat verschillende mogelijkheden om pleegzorg als aanvulling op de dagelijkse zorg en opvoeding van een jeugdige in te zetten, zoals steun- of meeleefgezinnen die een aantal uren of dagdelen per week voor een pleegkind zorgen of bijvoorbeeld in het weekeinde of in de vakanties. Deze variant wordt veel gebruikt als preventieve hulp voor jeugdigen die thuis wonen, maar waar de zorg en opvoeding voor de ouders zwaar vallen. Zo kan een definitieve uithuisplaatsing worden voorkomen. Deeltijdpleegzorg kan ook worden ingezet voor jeugdigen die in een groep wonen of ter ontlasting van een pleeggezin.

Algemene informatie over pleegzorg en pleegouderschap staat op www.pleegzorg.nl

Pleegzorg Nederland - Utrecht, september 2015